

Utbildningsinspektion i Östra skolan, grundskola F-6

UTBILDNINGINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen har inriktats mot sju områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sju områdena, som granskats utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

Resultaten:

1. Normer och värden
2. Kunskaper

Verksamheten:

3. Arbetsmiljö och delaktighet
4. Pedagogisk verksamhet och undervisning
5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Förutsättningarna:

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning
7. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. Några aspekter behandlas dock i alla aktuella verksamheter, nämligen kvalitetsarbetet, rektorsfunktionen, personalens kompetens, läromedel och utrustning, likvärdiga möjligheter vid funktionsnedsättning, stödinsatser, arbetet med övergripande hälsomål i läroplanerna, bedömning av lärandet och betygssättningen. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och författningar i övrigt. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter av jämförbara verksamheter är också betydelsefulla. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl. Rapporten avslutas med en sammanfattande bedömning som utgör underlag för Skolverkets beslut angående förbättrings- och kritikområden.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Östra skolan	Antal barn/elever
Skolbarnsomsorg	86
Förskoleklass	30
Grundskola	258

Utbildningen vid skolan omfattar förskoleklass och årskurserna 1 – 6. I anslutning till skolan finns också fritidshem. Rektorsområdet omfattar även en förskola.

Skolans elever och pedagogiska personal arbetar i tre processlag: förskoleklass och årskurs 1, årskurserna 2 och 3 samt årskurserna 4, 5 och 6. I förskoleklassen och årskurs 1 är eleverna indelade i åldersblandade grupper. I årskurserna 2 – 6 är eleverna indelade i åldershomogena klasser.

Skolans upptagningsområde består av tre olika bostadsområden. Ett bostadsområde består av äldre villabebyggelse med medelinkomsttagare, ett område består av exklusivare villabebyggelse nära havet med familjer med god ekonomi och ett område består av flerfamiljshus med stor andel familjer med utländsk härkomst eller med låga inkomster.

Skolan byggdes i slutet på 1800-talet. Den har byggts till i olika omgångar, senast under 1990-talet. Två klasser, årskurs 6, har sin undervisning i baracker i ett villaområde ca 10 minuters promenad från skolan.

Genomförandet av inspektionen i Östra skolan

Skolverket sände den 10 maj 2004 skriftlig information till kommunen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektörsteamet med ansvar för inspektionen i Östra skolan har bestått av undervisningsrådet Cecilia Hanö och experten Åse Malmberg. Besök i Östra skolan inleddes den 12 november och avslutades den 15 november 2004.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildningsinspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från kommunen och Östra skolan, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt.

I Östra skolan genomfördes formella intervjuer med rektorn samt representanter för personalen, eleverna och föräldrarna. Lektionsbesök gjordes i de flesta klasserna. En inspektör deltog i ledningsgruppens möte. Under besöket fördes också andra samtal med lärare och elever.

Bedömning

1. Normer och värden

Enligt skollagen skall utbildningen för barn och ungdom främja deras utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. I läroplanerna framhålls att barnen och eleverna skall utveckla förståelse och respekt för alla människors lika värde. Skolan skall sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet. Eleverna skall också utveckla sin förmåga att göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden. Eleverna skall kunna ta ett allt större ansvar för det egna arbetet och för miljön.

Inom detta granskningsområde behandlas resultaten av arbetet för att främja vårt samhälles demokratiska värderingar och för att utveckla normer och värden enligt läroplanernas mål.

I Östra skolan möts elever med olika bakgrund. Cirka 20-25 procent av eleverna har utländsk bakgrund. Skolan har under flera år haft ett aktivt arbete för att skapa en gemensam värdegrund för verksamheten. Både personal och rektor tycker att förmågan att möta elever och föräldrar med annan etnisk bakgrund har blivit en av skolans styrkor. Arbetslagen har också tagit fram fyra gemensamma värdegrundsord som presenterats för elever och föräldrar.

Eleverna uppger att de känner sig trygga i skolan men att det ibland är mycket slagsmål. Inspektörsteamet såg också mycket knuffande och "slag på låtsas" mellan eleverna i matkön och på rasterna. Det var dock tydligt att lärarna markerade direkt när det blev för mycket. Inspektörsteamet anser att personalen och eleverna bör diskutera sina inbördes förhållningssätt och förvissa sig om att alla har respekt och förståelse för varandra och att ingen blir utsatt för kränkningar.

En av Östra skolans målsättningar är att öka elevernas medverkan, ansvarstagande och inflytande. Inspektörsteamet har inte tagit del av några övergripande riktlinjer eller strategier för hur det skall genomföras. Enligt elever och personal ges eleverna i varierande utsträckning förutsättningar att ta ansvar för det egna arbetet och för miljön. Inspektörsteamet anser att elevernas möjlighet till inflytande och ansvar för sin utbildning behöver öka.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörsteamet att skolans värdegrundsarbete ligger i linje med läroplanens mål. Skolans arbete med förhållningssätt och respekt mot varandra samt elevernas inflytande behöver dock förbättras för att nå en högre målpåfyllelse.

2. Kunskaper

Utbildningen skall ge kunskaper i vid mening, såväl fakta och förståelse som färdigheter och förmåga att exempelvis utvärdera sitt eget lärande och att arbeta självständigt. Skolan skall sträva efter att varje elev tillägnar sig kunskaper inom utbildningens ämnesområden och kurser men även utvecklar en tillit till sin egen förmåga och en nyfikenhet och lust att lära. Målen för lärandet anges närmare i de nationella läroplanerna och i kursplanerna.

Inom detta område granskas resultaten av det pedagogiska arbetet.

I Östra skolan deltog 37 elever i de nationella proven för årskurs 5 vårterminen 2004. Med få undantag nådde eleverna målen i svenska, matematik och engelska.

Eleverna känner i varierande utsträckning till målen för sin utbildning. Eleverna och lärarna utvärderar gemensamt elevens lärande. Vid utvecklingssamtalen följs elevernas kunskapsutveckling upp. Tyngdpunkten ligger härvid på svenska, matematik och engelska. Inspektörerna ges dock ingen klar bild av hur kunskapsmålen i övriga ämnen följs upp och mäts på skolorna eller vilka resultat i förhållande till mål att uppnå för årskurs fem eleverna når. Det är t.ex. tveksamt om eleverna ges förutsättningar att nå målen för årskurs 5 i hem- och konsumentkunskap, se vidare avsnitt 6.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att elevernas utveckling och lärande i svenska, engelska och matematik huvudsakligen ligger i linje med läroplanens och kursplanernas mål. Elevernas resultat i övriga ämnen måste emellertid tydliggöras så att personalen har kontroll över att eleverna ges förutsättningar att nå målen i samtliga ämnen.

3. Arbetsmiljö och delaktighet

Enligt skollagen skall verksamheten i skolan vara utformad i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar där skall främja aktning för varje människas egenvärde, respekt för vår gemensamma miljö samt jämställdhet mellan könen. Särskilt skall den som verkar inom skolan aktivt motverka alla former av kränkande behandling. All personal skall samverka med elever och föräldrar i arbetet för att forma en god miljö – fysiskt och psykosocialt - för utveckling och lärande.

Granskningen gäller hur man i verksamheten arbetar för en god miljö och för att förebygga kränkningar och ge möjlighet till delaktighet och samverkan.

I Östra skolan finns elevråd. Vid intervjun med elever i årskurserna 4-6 framkom att det saknas klassråd eller annat forum för behandling av frågor som är av gemensamt intresse för eleverna i vissa klasser.

Skolan har ett föräldraråd. Representanter för föräldrarådet anser att samverkan med skolan är god. Föräldrarna känner sig delaktiga i verksamheten och är bl.a. delaktiga i kommunens arbete med nya visioner för skolverksamheten.

I Östra skolan arbetar personalen kontinuerligt med värdegrundsfrågor. Bland eleverna i årskurserna 3 – 6 utses kamratstödjare. Kamratstödjarna erhåller utbildning och har stöd av tre vuxna på skolan. Skolan har också ett anti-mobbningsteam. Anti-mobbningsteamet och kamratstödjarna har inte någon samverkan. Det finns en handlingsplan mot mobbning. Skolan agerar direkt vid kränkningar och föräldrarna informeras. Elevernas kännedom om handlingsplanen och anti-mobbningsteamets arbete kan dock förbättras.

Skolsköterskan är för närvarande sjukskriven. Eleverna har tillgång till skolsköterska vid en annan skola för akuta behov. Skolsköterskan ingår i ett stöd- och konsultteam som är kopplat till skolan. I teamet finns också bl.a. specialpedagog, psykolog och kurator. Kuratorn ska ha sin arbetsplats på Östra skolan när pågående omorganisation är klar.

Skolan strävar efter att eleverna ska röra sig så mycket som möjligt. Skolgården används ofta i idrott och hälsa. Äldre elever får gå eller cykla till aktiviteter utanför skolan.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörsteamet att skolan i huvudsak bedriver ett målinriktat värdegrundsarbete, men att resultatet måste förbättras enligt avsnitt 1. Samtliga elever måste ges tillfälle att tillsammans med sin lärare behandla frågor som är av gemensamt intresse för eleverna. Handlingsplanen mot mobbning bör förtydligas så att den också omfattar andra former av kränkande behandling. Den behöver också göras mer känd bland eleverna. Skolan bör kontrollera att eleverna får tillgång till skolhälsovård i erforderlig omfattning.

4. Pedagogisk verksamhet och undervisning

Arbetet för att nå de nationella målen för utveckling och lärande skall främst utformas av eleverna och personalen. Skolan skall samverka med hemmen. Läroplanerna, andra statliga förordningar och kursplanerna ger riktlinjer för arbetet. Det finns bestämmelser om timplaner och ämnes- och kursstruktur, riktlinjer för stödinsatser, för betygssättning och utvecklingssamtal, för utbildning på arbetsplatser, en garanterad undervisningstid etc. Målen i kursplanerna ger dessutom vägledning för arbetssätten genom att beskriva vilka kunskaper, färdigheter och övrig utveckling barnen och ungdomarna skall nå.

Granskningen riktas mot hur man arbetar för att nå målen och hur man anpassar arbetet till olika behov.

Östra skolan deltar i försöksverksamheten med utbildning utan timplan i grundskolan. Personalen har gjort lokala bearbetningar av kursplanerna i svenska, matematik och engelska för årskurserna 1-6. Skolan satsar mycket på läs- och skrivutveckling samt matematik. Inspektörsteamet anser att det finns en risk för att andra ämnen marginaliseras. Skolan bör tydliggöra målen även i de andra ämnena för att kunna följa upp elevernas kunskapsutveckling. Enligt rektorn har detta arbete påbörjats.

Undervisningen bedrivs med varierade arbetssätt och arbetsformer, t.ex. skapande verksamhet och grupparbeten. Vid de lektionsbesök som gjordes konstaterade dock inspektörsteamet att eleverna i huvudsak arbetade individuellt med olika arbetsböcker. Det förekom mycket ”fylla-i”-moment. Skolan bör ge eleverna ökad möjlighet att arbeta mer varierat med t.ex. problemlösningar och undersökande arbetssätt.

Eleverna ges en begränsad möjlighet att delta i planeringen av arbetet. I förskoleklassen och årskurs 1 är utrymmet större. Där arbetar eleverna med teman. Först introduceras arbetsområdet med en upplevelse och utifrån denna upplevelse planerar eleverna hur de vill arbeta vidare. I högre årskurser har lärarna fastare ramar men uppmuntrar eleverna att ta initiativ och bestämma arbetssätt. Inspektörsteamet anser att elevernas inflytande i undervisningen bör öka.

Eleverna har en större delaktighet i utvärdering av undervisningen. Klasserna arbetar med utvärdering av varje vecka och varje termin.

Alla elever har en individuell utvecklingsplan som dokumenterar såväl elevernas sociala som kunskapsmässiga utveckling. Kunskapsutvecklingen behandlar i huvudsak svenska, matematik och engelska. Kompletterande bedömningar skrivs in av lärarna i slöjd, musik samt idrott och hälsa. Planen används som ett

underlag vid utvecklingssamtalen. Vid utvecklingssamtalen planeras gemensamma mål som sedan följs upp vid nästa samtal.

Elever i behov av stöd har åtgärdsprogram. Skolan arbetar för att stödbehovet så långt som möjligt skall ges inom klassens ram med hjälp av skolans specialpedagoger. Skolan har precis tagit fram en ny handlingsplan för arbetsgången i elevärende med komplikationer. Personalen anser att de kan tillgodose elevernas behov av stöd. Skolan har bl.a. satsat på en hög personaltäthet för de yngsta eleverna.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörsteamet att den pedagogiska verksamheten håller en godtagbar kvalitet men att verksamheten kan utvecklas genom ett ökat elevinflytande i undervisningen och mer varierade arbetssätt och arbetsformer. Målen i andra ämnen än svenska, matematik och engelska behöver tydliggöras.

5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Kommunerna har ett övergripande ansvar för förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen och skolan på lokal nivå. Kommunerna är också huvudmän för de flesta verksamheterna. Läroplanerna lägger tydliga ansvarsområden på rektor och personal för skolornas inre organisation och arbete. Sammantaget har dessa skyldighet att se till att rätten till utbildning och till att nå nationella mål tillgodoses.

Frågor som behandlas vid inspektionen är exempelvis om verksamheten har en ledning enligt de nationella bestämmelserna, hur denna fungerar i praktiken och om det finns system för att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen samt värna enskilds rättsäkerhet.

Trelleborgs kommun har genomfört en omorganisation inför höstterminen 2004 och startat ett visionsarbete som skall inkludera såväl personal som elever och föräldrar. Efter omorganisationen tillhör Östra skolan upptagningsområde ett för vilket en barn- och ungdomschef är övergripande ansvarig. Det har också tillsatts fem processledare (tre i skolan och två i förskolan) i personalen som tillsammans med rektorn skall utgöra en ledningsorganisation. Processledarna skall i huvudsak arbeta med pedagogiska utvecklingsfrågor. Rektor har dock det pedagogiska ledningsansvaret.

Personalen beskriver det som positivt att det finns en långtgående delegation av ansvaret från rektorn till processlagen. De vet vilka målsättningar rektorn har men saknar ändå en tydlig ledning, ”någon som knyter ihop säcken”. Processlagen får på egen hand genomföra skolans målsättningar och saknar en gemensam övergripande struktur eller samsyn kring utbildningens genomförande.

Rektorn har personalkonferens varannan vecka. I den nya organisationen är konferensen tänkt som ett forum för att diskutera gemensamma förhållningssätt. Planering sker i respektive processlag. Personalen på fritidshemmet är uppdelade och tillhör arbetslagen i F-1 och 2-3. De har också en egen planeringstid.

Skolan har skrivit en verksamhetsberättelse för 2003. Till verksamhetsberättelsen finns bifogat ett antal målblanketter som skall utgöra skolans kvalitetsredovisning. Detta är dock inte tillräckligt för att uppfylla förordningens krav på en kvalitetsredovisning då det saknas en bedömning av i vilken mån de nationella

målen för utbildningen har uppnåtts och en redogörelse för vilka åtgärder skolan avser att vidta om målen inte har uppnåtts.

Personalen utvärderar skolans mål varje år och har i detta arbete börjat använda sig av utvärderingsmaterialet BRUK. Föräldrar och elever deltar i ringa omfattning i utvärdering av verksamheten. Inspektionsteamet fick inte heller någon uppfattning om hur utvärderingar följs upp och hur resultatet används för framtida målsättningar. Skolans kvalitetsarbete kan förbättras.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörsteamet att det finns en fungerande styrning och ledning på skolan men att rektorns pedagogiska ledningsansvar bör förtydligas och utvecklas. Kvalitetsredovisningen är inte acceptabel. Skolans kvalitetsarbete kan förbättras.

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning

Lika tillgång till utbildning, oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, är en grundprincip för det offentliga skolväsendet. Barn- och ungdomsutbildningen omfattar förskoleklassen, grundskolan, den obligatoriska särskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Det skall finnas lika möjligheter till utbildning för barn och ungdomar med olika funktionsnedsättningar och möjligheter till utbildning i särskilda utbildningsformer. Inom skolformerna skall det också finnas olika möjligheter för eleverna att individuellt göra val av ämnen, program, inriktningar och kurser. En skola kan, enligt skollagen, profilera sig för att tillgodose olika elevers behov eller öka elevernas motivation för lärande.

Granskningen gäller om det finns tillgång till utbildning i den omfattning och med den valfrihet som anges i de statliga bestämmelserna. Även informationen om möjligheter till olika val av fördjupning, kurser, skolor och utbildningsvägar behandlas.

I Östra skolan erbjuds eleverna franska eller tyska som språkval från och med årskurs 6.

Elever som är berättigade till det erbjuds svenska som andraspråk och modersmålsundervisning.

Eleverna har inte hem- och konsumentkunskap i sådan omfattning att de ges möjlighet att uppnå målen för årskurs 5.

Eleverna har eget arbete där de får välja vad de vill göra, t.ex. göra klart tidigare arbetsuppgifter. Inspektörsteamet vill framhålla att elevens val innebär att eleverna skall kunna fördjupa och bredda sina kunskaper inom ett eller flera av timplanens ämnen. Eleverna skall erbjudas ett allsidigt urval av ämnen som elevens val. Det innebär att skolan i första hand måste fastställa vad som erbjuds som elevens val och också tydliggöra detta val för eleverna. Organiseringen av elevens val som det var vid inspektionstillfället är inte godtagbar.

På skolans hemsida på internet finns god information om skolan.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörsteamet att skolan erbjuder språkval, modersmålsundervisning och svenska som andraspråk enligt författningars krav. Eleverna måste dock beredas undervisning i hem- och konsumentkunskap så att de har möjlighet att uppnå målen för årskurs 5. Eleverna skall också erbjudas elevens val.

7. Resurser

Huvudmannen och skolans ledning beslutar hur och med vilka resurser utbildningen skall genomföras för att de lärande skall nå de nationella målen för utbildningen. I skollagen finns dock bestämmelser om några viktiga förutsättningar för att säkra kvaliteten i utbildningen. Dessa avser främst krav på personalens kompetens, tillgång till ändamålsenliga lokaler, läromedel och annan utrustning som behövs för en tidsenlig utbildning. Även principerna för resursfördelningen aktualiseras vid inspektionen.

I Östra skolan finns behörig personal med många olika kompetenser. Skolan har satsat på hög lärartäthet för de yngsta eleverna. Skolledningen har de senaste åren medvetet rekryterat personal utifrån skolans och elevernas behov, t.ex. lärare i svenska som andraspråk och lärare med annat modersmål.

Skolledningen bestämmer en viss inriktning utifrån verksamhetens behov för personalens kompetensutveckling. Arbetslagen kan sedan inom gruppen närmare bestämma hur kompetensutvecklingen skall ske.

Samtliga klasser har tillgång till ett eget grupprum. Det finns ett bibliotek med ett mindre utbud av böcker. Klasserna har en eller två datorer i klassrummen med tillgång till pedagogiska program och Internet. Det finns ett mindre data-rum med 4-5 datorer för gruppundervisning. Skolan har god tillgång till läromedel.

Rektorn har ansvar för skolans budget men ett visst ansvar delegeras till processlagen. Resursfördelningen finns att tillgå på skolans intranät och budgetutfallet justeras varje månad.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörsteamet att skolan har goda resurser för utbildningens genomförande.

Sammanfattande bedömning

Inspektörerna bedömer att verksamheten i Östra skolan övergripande är av god kvalitet.

Det finns dock behov av förbättringsinsatser inom följande områden:

- skolans arbete med normer och värden,
- elevernas ansvarstagande för det egna lärandet och inflytande i undervisningen,
- målen för och elevernas resultat i andra ämnen än svenska, matematik och engelska bör tydliggöras och följas upp,
- elevernas möjlighet att tillsammans med sin lärare behandla frågor som är av gemensamt intresse för eleverna,
- handlingsprogrammet mot mobbning bör utvidgas till att omfatta alla former av kränkande behandling och bör göras mer känt för eleverna,
- elevernas tillgång till skolhälsovård bör kontrolleras,
- arbetssätt och arbetsformer bör utvecklas och göras mer varierade,
- rektorns pedagogiska ledarskap bör förtydligas och utvecklas och

- skolans kvalitetsarbete bör förbättras.

Det finns också sådana brister i verksamheten att författningarnas krav inte uppfylls. Bristerna inom nedan angivna områden skall snarast åtgärdas.

- Kvalitetsredovisningen uppfyller inte förordningens krav (1 § förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet).
- Organiseringen av elevens val innebär att eleverna inte erbjuds att fördjupa och bredda sina kunskaper inom ett eller flera av timplanens ämnen. Eleverna erbjuds inte heller ett allsidigt urval av ämnen (2 kap. 19 och 20 §§ grundskoleförordningen).
- Eleverna får inte tillräcklig undervisning i hem- och konsumentkunskap för att nå målen i årskurs 5 (Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, kursplanen för hem- och konsumentkunskap).

Datum

Ort

2005-02-15

Lund

Cecilia Hanö

Åse Malmborg